

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

פרשת כי תשא

בין שתי הפרשות תרומה תצווה שהן ציווי ה' על השכן, לשתי הפרשות ויקהל פקודי שהן הביצוע, חוצצת הפרשה הנוראה של מעשה העגל שבפרשת כי תשא. על חטא זה שמחירו נגבה בשטרות טיפין טיפין, יש לתמוה תמיהות נוראות. **כיצד עם שראה ניסי מצרים** ונפלאות על הים יעשו מעשה כה ירוד? **כיצד מי ששמעו קול אלוהים מתוך האש על סיני**, ירדו למדרגה נמוכה כה מגושמת? או אולי שמא אין עוון כי אם טעות? שמא משה לא בירר מילותיו והם טעו, או אולי אהרן לא עמד בפניהם דיו? ועוד, מה משמעות וייצר אותו בחרט, והנה **עגל מסכה**?

ליבי אומר שכל ששאלנו אינו אלא שאלות רטוריות. **יש לזכור מניין יצאו אבותינו**? היו משוקעים בטבור ע"ז וקלקולי העריות של העולם בימים ההם. מה אפשר לצפות ממי שאבותיהם ואבות אבותיהם שועבדו והושפלו **עד דכדוכה של נפש**? מה אפשר לצפות ממי שנותקו מנשותיהם, מדרך ארץ, והיו משועבדים בטיט לקושש קש לתבן? **מה ניתן לצפות** ממי שנדרשו ליתן תוכן לבנים ומכות השוט היו מנתם בוקר וערב? שבויים בידיה של האימפריה המצרית, עבדים שכחוט השערה הפריד בינם לבין שקיעתם במ"ט שערי טומאת מצרים. **הלא המדרש מתאר אותם כילד חולה שיש להשאירו כמה חדשים עד שיתרפא מחוליו**. ודאי שההשפעה פעפעה עד נימי הנפש. על רקע זה מובנים הדברים הבאים ממדרש במדבר רבה:

"אמר לו הקב"ה למשה, אי אתה רואה לישראל שאומרים כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע, **בכזבים הם עומדים**. אינם מושלמים [שלימים ואמיתיים], אלא ארבעים יום, שנאמר: "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש". **ל"י = 40 יום**. רוצה לומר האמונה עדיין לא נשתקעה בליבם. וכבר ראינו זאת בפרשת בשלח, "וימרו על ים בים סוף", כביכול, תכף לגאולתם העדר אמונתם. על תוקף אמונה זו נחלקו חכמים:

- א. רשב"י אומר: **כ"ט ימים** בלבד היו מושלמים. דכתי': "ימים".
- ב. ר"א בן יעקב אומר: **ל"א ימים** בלבד דכת': "אחד עשר יום מחורב".
- ג. רבי שמעון בן חלפתא אומר: **יום אחד** בלבד, שנאמר: "יום אשר עמדת בחורב".
- ד. רבי מאיר אומר: לא כדברי אלו ולא כדברי אלו, **אפילו** כשאמרו נעשה ונשמע, **אחד בפיהם ואחד בלבבם**, שנא': "ויפתוהו בפיהם ובלבבם יכזבו לו".

חלק מהתשובה נלמד מתוך תפילתו של משה ותחנונו עד כדי "ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת". **מדוע משה מוכן למסור חייו ועוה"ב עליהם**, ואילו **בחטא קורח ועדתו, ההיפך**, משה מתפלל ואף דורש וגוזר, ומתפלל למפלתם: "אם בריאה יברא ה' ופצת האדמה את פיה". **מדוע לא מבקש רחמים עליהם?** תשובה, ישראל בעגל היו חוטאים שבויים בעברם הנורא, חולים במחלות מצריים. משה הכיר את ישראל וידע שלא בעטיים הישיר היתה הנפילה, אבל בוקרח מדובר ברשעים שיש לירד לחייהם.

"ויצר אותו בחרט", "ויצא העגל הזה". כשישראל עברו בים, ראו עקבות מרכבה בטיט, כביכול הקב"ה ופמליא של מעלה ירדו ועברו לפניו בים, כמי שמעביר בנו להצילו בנהר. על עניין זה כתוב בחבקוק: "דרכת בים סוסיך חומר מים רבים". מה עניין "דרכת בים": הם כביכול עקבות

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

כתינות לפרשת שבוע

שראו בטיט, פרסות חיות המרכבה שראה יחזקאל, ושם כתוב, פני שור לארבעתם. בדמות השור ההוא יצא העגל הזה. וכל זאת להקהות חריפות חטאם, שכל שבקשו היה משהו מוחש שיהיה לפנייהם, כדברי הכוזרי.

"קום רד כי שיחת עמך", מעשה העגל עורר קטגוריה גדולה שהרעישה שמים. "וימרו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב". אחר שהלוחות נעשו מעשה אלוהים, והמכתב מכתב אלוהים הוא, אומר ה' למשה: "עשו להם עגל מסכה". צפוי היה שמשא ילך בבושת פנים. לא כך. חכמים תארו מעמד נורא זה בשמים, [כדברי הגמ' ירושלמי תענית פ"ד]. כביכול, בשעה שעשו ישראל אותו מעשה, היו הלוחות טפחיים בידו של הקב"ה וטפחיים בידו של משה, ורצה הקב"ה לחטפן מידו של משה. גברה ידו של משה וחטפן מיד ה', דכת': "ולכל היד החזקה" מיד ה' וירד מן ההר. זאת למדו מן הכתוב: "ואתפוש בשני הלוחות". אמנם אין לראות המדרש כפשוטו. כלום יש כוח לחטוף כלפי שמיא? אלא שהיה שם מבחן עד היכן מגיעה מסי"נ. התורה כולה היא עניין למסי"נ גם במצבים המורכבים של נפילות. ואמנם, משראה ה' יתברך כן, אמר אחר כך: "אשר שברת, יישר כוחך ששברת". בכ"ז מכלל מבוכה לא יצאנו: יש לתמוה מאוד, מי התיר למשה להרחיק לכת ולחטוף לוחות מעשה ידי ה' יתברך? לשם מה חטפן, הלא ישראל עבדו עבודה זרה ודינם ברור? מי התיר לו לשבר היצירה המופלאה הניסית הזו? כלום ממונך הוא זה?

תשובה: משה ידע שאם הלוחות ישארו למעלה, אין סיכוי לחדש מה שהיה, כי ישראל היו ככלה זינתה תחת חופתה. וכיון שהיא כלה ארוסה לכהן, [כביכול הקב"ה יחידו של עולם כהן בקדושה], אין גרושה חוזרת עולמית. ועוד משה ידע: מוטב לחטוף הלוחות שהן כמו כתובה של חתן לכלה, וכיון ששיברם, הרי קרע את הכתובה, ואין בכך כלום. עתה, אחר שהקב"ה יתרצה, יכתבו כתובה חדשה וישראל יכנסו לחופה מחדש. לכן משה ראה כנכון לשבר הלוחות, לקרוע הכתובה, התנאים, ולהמתין לשעת כושר בתפילה ותחנון, וכך אמנם היה.

אמרו חכמים: לוחות ראשונות אצבע אלוהים המה, כתב אלוהים שמעלתם לומדים ולא משתכחים, אלא מפני שלעוצמתם הרוחנית הנשגבה אין גבול, וקדושתם בעוצמות כאלה היתה מעבר ליכולת השגתם הנפשית. לוחות ראשונות היו במעלות מעבר ליכולתם הרוחנית של יוצאי מצרים להכיל. לכן קרה מה שקרה והנסיבות הביאו לוחות שניות שמעלתם אחרת. מצד שני יש לבאר, שלוחות ראשונות היו מעשה ה', לוחות שניות היו יגיעת האדם, חוצב באבן וחורט בעמל רב. תורה כזו שנעשית כחציבת סלעים בזיעה וביגיעה גדולה, היא תורה שנשאת לעד. מה שמתקבל בקלות ובנס, נעלם בקלות. תורה שנקנית ביגיעה נשאת לעד.

למחנכים ולהורים שני לקחי יסוד: כל שארע במעשה העגל היה בסיבת הדרך הקצרה שבמפנה מעבדות בטיט ובהשפלה במצרים - להתרוממות הרוחנית הגדולה במעמד סיני. קשה לו לאדם לעבור מפנה ושינויים קיצוניים במגמותיו הרוחניות - השכליות. לכן נפלו במעשה העגל. [כיון שהכל גלוי וידוע לפניו, נסלח בסוף עוונם ומעשה זה בא לסלול וללמד דרך לבעלי תשובה]. אגב, לפעמים זו גם בעייתם של בעלי תשובה העוברים מחיי חילון חופשיים לחיי גבולות רוחניים. ממבנה שכלי של דרור המחשבה וחרות לעניים לראות ולהתאוות ולהתנסות ולעשות כל

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

כציונות לפרשת שבוע

האיסורים, משם לעבור לחיים שההסתכלות הפנימית, השכלית הרוחנית מצמצמת את גבולות המותר בתאוות וממירה את הכל במהלכים של קדושה והנאות רוחניות. **החילוף המידי שבין הגשמי הבלתי מרוסן לרוחני השקול, המחושב, קשים מאוד, ולפעמים מולידים אנשים שמאבדים שיווי משקל, והוא תמרור וסימן להורים למחנכים.**

מסר גדול לכל מורה מחנך או הורה: לוחות ראשונות היו במעלה נשגבה של למידה ללא שכחה, נגזר עליהם להשתבר. לוחות שניות מעשה ידי אדם עמדו לעד. הם סמל ללימוד. רק לימוד הנעשה **ביגיעה, בזיעה, כחציבת סלע, (גם ילד שלימודו קשה עליו כסלע יש ללמדו), ובאחרית** ישיג המעלה. לימוד כזה נשאר לעד ומצמיח פירי פירות. [עם זאת לוחות ושברי לוחות מונחים בארון, גם בעלי זיכרון וגם העמלים לכל אחד מעלתו, **לבבות שבורים שוכנים עם לבבות שלמים, ולפעמים הלב השבור הוא הלב השלם.**]

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

פרשת כי תשא [עיון נוסף]

"כי תשא את ראש בני ישראל ונתנו", נשיאת ראשו והרמת קרנו של האדם מישראל הוא בצדקה ובנתינה. "וצדקה תרומם גוי". הציווי בפרשה לחובת נתינת "מחצית השקל", מגמתו לעשות את כל ישראל שווים לפני המקום בקורבנות תמידין. אך מכלל עניין צדקה לא יצאנו, וצדקה תרומם גוי. הצדקה הנעשית בהתמדה, מכופפת את מידות האדם להידמות לבוראו, מה **הקב"ה נותן ואינו מקבל** מברואיו כלום, [שהוא יתברך שפע חסד כדברי רבנו בחיין], כך האדם ייתן נתינת חנינם. זו הופכת את האדם **להבין ארעיותו**, קטנותו, ומצד שני מעלתו ביכולתו להכפיף יצריו הטבעיים לאנוכיות, ולעשותם כוח נתינה. הרחמנות והחמלה, אף שמצוות הצדקה אינה בגלל רחמנות וחמלה, שאין אדם עושה מידות ה' רחמים, בכ"ז ע"י הצדקה נעשה האדם דבק במידות קונו "רחום וחנון". מה הוא יתברך רך ומכלכל עולמו בחסד, כך יידמה האדם לבוראו, כך גם נעשה מתוקן ושמח בחלקו.

"כי תשא", אמר משה לפני הקב"ה: "רבש"ע, תהיה נושא להם פנים פעם אחת בשנה, ואימתי ביום הכיפורים". כי ביום הכיפורים נאמר לו למשה: "סלחתי כדבריך", ובאורו של יום זה הוטבע מטבע המחילה. כך הסביר רא"ס "צרור המור" את הכתוב. יש להוסיף, כי **תשא את ראש**, בדיני איסור והיתר אין הבריה מתבטלת ברוב, [כאשר נופל איסור להיתר יש כללי ביטול בשישים וכ"ב], אבל בריה אפילו באלף, לא בטל. הנה להקב"ה כל אחד מישראל הוא חייל בלגיון של מלך, אי אפשר לראות את הכל כחתיכה אחת.

"כי תשא את ראש... העשיר לא ירבה והדל לא ימעט". וכי באמת יש שיוויון? האם אדם הגון צדיק וישר הוא כמו עשיר גדול גם ומפוקפק? אם כך מה כוונת התורה בשיוויון? אם לפי החומר והעושר הרי ישראל קטנים מהאומות. אם לפי מספרים ובארות נפט וזהב, אנחנו קטני קטנים. אלא ערכם של ישראל לפי סגולתם הרוחנית בתורתם שאינה ירושה לשום עם. "ממלכת כהנים וגוי קדוש".

למחנכים: **כי תשא את ראש**, הכל הולך אחר הראש, היכן שהשכל נמצא שם האדם נמצא. ועדיף שהראש יתבונן למעלה, לבורא יתברך ולא לצדדי צדדים של הבלי החיים. לכל אחד צביונו שלו ואינו בטל. גם אסור לו לאדם לבטל עצמו כמי שאין ערך לפעולתו. כל יהודי כמרגלית לפני הקב"ה, אלא שלפעמים צריך לנקות את המרגלית מהעפרורית של חיי יום יום מגושמים. כל מצווה שאדם עושה -מבריקה את המרגלית עוד יותר, וזו נכנסת לאוצרו של הקב"ה, אוצר נשמות ישראל, להשתמר מפני מזיק. לכן נסמכה פרשת הקטורת לכאן, שקטורת היא תריס בפני המגפה, "ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם". לכן המשילו חכמים את העניין כמי שיש לו שקיק מרגליות, ממשש בהן ומונה אותן כל שעה. כך הקב"ה, מכל הבריה והאומות, ישראל מעטים מכולם צורים בידו יתברך וממשש בהם כאב על בנים.

למחנכים: אם נגענו בצדקה, חשוב לציין: עשר מעלות הן בצדקה [רמב"ם], דווקא זו של נתינת מטבע לעני היא האחרונה מכולן. הצדקה היותר מעולה היא השותפות ונשיאה בעול עם חברו. העשיר עושה העני את שותף בעסקיו, ומרים אותו מעונו. אבל הצדקה היותר מעולה מכולן היא המלמד את בן חברו תורה, או המאיר ומנהיר עיני האחר מחכמה שיש לו. ואומר אני, העוסקים

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

לפרשת שבוע

בצרכי ציבור, בגידול ילדים וקהלים לתורה, הם אנשי הצדקה היותר נכספים לפני הבורא. ומי שאין בידו לעשות בכוחו ובממנו, יעשה בפיו ובמאור פנים לאביון האומלל, יתעסק עימו בשיחת רעים כאח ואוהב, ובכך מנחמו ומיישב דעתו, ופעמים שיש בזה מעלה גדולה ממעלת הממון. בתרומת המשכן נמנו י"ג מיני נתינה: זהב וכסף ונחושת ותכלת וארגמן וכו'... מחצית השקל הניתנת חובה ע"י כל אחד מישראל, נכנסת לקופות שהיו בלשכה שבמקדש. ומשם לוקחים כסף לקרבנות תמידין, לקטורת, ולעבודת המקדש הקבועה. ובכלל נמנו שלוש תרומות, לאדנים, למשכן ולקודש. כל הכסף נבלל בקופות. כאשר הוציאו את התרומות לבניית המשכן, הכל הלך משמים אחר נתינת הלב של הנותן. **מי שנתן בליבו באהבה עזה, עבר כספו לבניית ארון העדות וכפורת זהב שבקודש הקודשים, מי שנתן בלי חפץ הלב ובלא שלימות דעתו, יצאו מעותיו על כלים חיצוניים או נותרו לבדק הבית.** הכל אחר כוונת הלב. יש אדם שליבו זהב טהור, ויש שליבו נחושת קלל, וכפי נתינתו כך פועל כספו להיות מופנה לכלי קדש לפי מעלתם. בכלל דברינו בצדקה, **מי שליבו שלם בנתינתה - הקב"ה מזמן לו אנשים הראויים לצדקה, ולהיפך, מוציא כספו לבלתי מתוקן.**

לכן בדברי שלמה נאמר: "עמודיו עשה כסף... תוכו רצוף אהבה". אדני המשכן האמיתיים הם האהבה שבנתינה לכבוד השכינה. אל תקרי תוכו רצוף אהבה, אלא **צרוף אהבה כצרוף האש.** אש אהבה שלהבתיה, היא אש תמיד, תוקד על המזבח לא תכבה. אהבה בלתי נפסקת, ואמנם כשאהבה זו פסקה, חרב הבית.

הרמב"ן כדרכו מכוון כוונות עמוקות לא כפשט [הובא בפי רבני בחיין] "ויקחו לי תרומה וזאת התרומה". שתי תרומות, תרומה עליונה ותרומה במעשה. תרומה עליונה היא דבקות הנשמה בבורא יתברך, כי לקח טוב נתתי לכם תורת אל תעזבו. כל איש אשר ידבנו ליבו, כביכול אדם אומר לקב"ה **קח אותי לתרומה כעוז אהבתי ודבקותי בך.** וכפי מה שתשיג תרומתו העליונה של האדם כך תשיג תרומתו במעשה. ולפי מס"נ על המשכן - כך גדל חלקו והשפעה משמים עליו בעבודת הקרבנות.

כביכול, נעשה האדם מעון לשכינה, כפי שנאמר [רמב"ן מהמדרש], האבות הם הם מרכבה לקב"ה, כך אדם במס"נ בנתינה נעשה כביכול מרכבה הנושאת דגלו של הקב"ה לפרסם מלכותו בעולם. העולם אדם קטן, האדם משכן קטן להשכיך בליבו שכינה, "בלבבי משכן אבנה". כביכול, **גופו נעשה משכן חצר ועמודים וליבו נעשה ארון העדות.**

אמרו חכמים: "כל שלא נבנה מקדש בימיו כאילו חרב בימיו" מדוע? מה הוא חטא? תשובה: ע"י המעשים של ישראל נבנה ומכוון מקדש של מעלה. כאשר היחיד לא מתעלה - הסביבה יורדת מדרגה, והכל הולך ופוחת. כאשר כל אדם עולה, מתעלה ומעלה עמו הכל, וכך נבנה המשכן האמיתי. לא משכן זהב וכסף אלא תוכו רצוף אהבה. וזו מתבטאת בכוח הנתינה המסומל יותר מכל בצדקה. וכן: "והיה מעשה הצדקה שלום ועבודת הצדקה השקט ובטח עד עולם". איזוהי עבודה שהיא צדקה כעבודת המשכן. ומונעיה כמחריבי עולם, [מדרש זוטא שיה"ש], כיון שהמשכן עולם, ואין עולם מתגדל אלא בצדקה, דכת': בצדקה תכוונני, וצדקה לפי [הסמ"ג קסג] היא

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

כציונות לפרשת שבוע

כקורבן, כי היא סיבת התמדתו של עולם בבניינו. ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה ובה תלויה הגאולה. [רמב"ם מתנ' עניים].

למחנכים: היסוד שבעבודת המקדש הוא בשאלת הגמ': מה הפסוק החשוב המעולה ביותר שבתורה? תשובה: "שניים ליום עולה תמיד". מה גדול בפסוק זה יותר משמע ישראל? תשובה: ההתמדה. מה שנעשה יום יום בוקר וצהרים שנים ליום עולה תמיד, בלא שינוי ובלא תוספת, לא תשלוט בו השגרה ויהיה כל יום יום חדש בעבודת ה'. [לכן משמרות מתחלפות ובתי אב מתחלפים, שחלילה השגרה לא תפגום], וזו העבודה הקשה מכולם. וכך הוא בחינוך מאדניה היסודיים של **עבודת החינוך** הוא ההתמדה, עשייתה המתחדשת יום יום. כל המתעסקים בשפיר ושליה של צוקות הנערים ומבוכותיהם, הרי הם כבוני המשכן, ומטהרים החצר, ומקדשים וכלים לעבודתו יתברך. **כפי שעבודת המשכן נעשית כל יום בפנים חדשות**, כעבודת הלימוד, ולא יהיו כמצוות אנשים מלומדה.

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

פרשת כי תשא [עיון נוסף]

בתחינותיו של משה בתפילתו במקום אחר, במעשה העגל, הקנה לנו מטבע תפילה לכל הדורות, הוא מטבע של "ג מידות וידוי שהן יסוד ביום הכיפורים. כשעלה משה למרום מצאו להקב"ה כביכול, כותב כתרי אותיות, נחלקו רבי חנינה בן גמליאל וחכמים: ר"ח אמר: מצאו בכתרי אותיות של "ארך אפיים רב חסד", ח"א: מצאו באותיות של "ואמת". כשראה משה שהקב"ה עוסק במידות של רחמים, שאל: "רב חסד רק לצדיקים"? ענה הקב"ה: "גם לרשעים". אמר משה: "מפני מה זכות לרשעים"? אמר לו הקב"ה: "חייך עוד תזדקק ותתפלל על כך". ואמנם, כשנעשה העגל עלה משה בתחינה לקב"ה לכפר להם. אמר הקב"ה: "והלא אתה אמרת רק לצדיקים". אמר משה: "ואתה אמרת אף לרשעים כן".

מה שורש העניין? אמרו חכמים, שכביכול **נתעטף הקב"ה טלית ותפילין**. אמר למשה: "כל אימת שישאל חוטאים ועושים לפני כסדר הזה, קוראים **שלוש עשרה מידות**, אני מוחל להם", מה פשט כסדר הזה? אין הכוונה רק שיתעטפו טלית ותפילין, אלא לא **להסתפק בתפילה**, אל **"יעשו לפני כסדר הזה"**, רוצה לומר: **יעשו מעשים של רחום וחנון ורב חסד ואמת**, היינו הנהגה במעשה, לא דיבורים בלב.

למחנכים, יסוד גדול: **פעמיים** מצאנו בתורה שלוש עשרה מידות של רחמים, פעם אצלנו, במעשה העגל, ופעם שניה בחטא המרגלים. כמעט באותה לשון, אך לא ממש, **כי יש הבדל יסודי** במילה אחת המשנה את העניין. נשווה במדויק: אצלנו כתוב: "ורב חסד ואמת" במרגלים כתוב: "ורב חסד", **אין אמת**, כי כאן אמנם חטאו בע"ז כאנוסים במיעוט הדעת, **שם היו שקרנים אנשי לשון הרע**. לכן כאן נמחל העוון, שם לא נמחל עד שמתו כולם במדבר. עכשיו מובן מה המחלוקת בין רבי חנינה בן גמליאל לחכמים, מה אותיות שמצא משה את הקב"ה מעטר. האם **"רב חסד"**, מוחל בחסדו יתברך, או **"אמת"** שאינה מתפרשת בפנים אחרות?

למחנכים: נתבונן על מעלתו וחסדו יתברך, שאין השכל יכול להשיג. במעשה העגל שהיה חטא הכלה שזינתה תחת החופה, מעשה ע"ז שהיא הפך **"לא יהיה לך"**, היה צפוי להשמידם. **הקב"ה מחל**, ונפלו שלשות אלפים, 3000. **במחלוקת קרח** ועדתו, נפלו ארבעה עשר אלף וחמש מאות וכן עדת קורח, 14750. **בחטא העריות** של בנות מואב בפרשת פנחס, ויהיו הנופלים במגפה ארבעה ועשרים אלף, 24000. **בדיבת הארץ** של המרגלים, במדבר הזה יפלו פגריכם, שש מאות אלף, 600.000. לפנינו תמונה מעוררת מחשבה: כשחוטאים ישירות לקב"ה יתעלה, הוא מוותר, מוחל. כשחוטאים במחלוקת המחיר עולה, מקלקלים בעריות התשלום יקר, חוטאים בלשון הרע ונגד ארץ ישראל, אין גבול למחיר. כאן אין צורך בריבוי מילים. העובדות זועקות.

תוצאת החטא, אובדן הלוחות "ואשברם לעיניכם". הלוחות והכתב הם גוף ונשמה, **הכתב ללוחות כנשמה לגוף**, פרחו האותיות נשתברו הלוחות. "אני אמרתי **אלוהים אתם** ובני עליו כולכם" בשעה שהתעליתם במעמד סיני. עתה כשנשתברו הלוחות, פרחה הנשמה, "אכן **כאדם תמותון**". יכולים היו ישראל להישאר במעלה רמה של סיני, וירדו ממדרגתם. במעמד סיני הוארה פנימיותם של ישראל כמו שהיה אדם הראשון קודם חטאו, אמת בשלימות. ולכן גם היו במעלה של חרות, **"חרות על הלוחות"**, אל תקרי חרות אלא חירות, חירות מהגשמיות, חירות ממלאך המוות. לפי

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

כתיבות לפרשת שבוע

המדרש נתרפאו לפי שעה מחלאת מצרים. כתוב: "ויגד לך תעלומות חכמה כי כפליים לתושיה", אמנם מעלת לוחות ראשונות לומדים ולא משתכחים, אבל בשניות "כפליים לתושיה", נתינתם היתה כרוכה בכל דקדוקי תורה כביכול כפליים לתושיה. שיהיה כוח ההתמדה בלימוד לחדש וליצור, כפלי כפליים בתעלומות החכמה. **מה שנעלם בשבירת לוחות ראשונות, נשיג בתושייה בלוחות שניות.**

יש לתמוה, אחר שמשה שומע על החטא הנורא, על הבושה הגדולה שגרמו ישראל, ובעטיה נאמר: "קום רד כי שיחת עמך", **רד מגדולתך**, מדוע לא שובר את הלוחות **מיד בהר?** לשם מה הטורח להורידם כל הדרך ולשברם למטה? הלא אם כוונתו שהלוחות הם **הכתובה** של חופת עם ישראל שקלקלו ויש לקרעה, שיקרע את הכתובה לפני החתן? תשובה: כתוב: "ויהי כאשר קרב אל המחנה **וירא את העגל ומחולות** ויחר אף משה". וכי לא האמין לה' שעשו עגל? מדוע לא חרה אפו בהר, רק עתה כשירד? תשובה: [האלשיך הקדוש]: **כשאדם חוטא ומתעצב וכואב את נפילתו, יש לו תקווה. אבל השמח בעונו - אבדה תקוותו.** על כך בכה ירמיהו: "כי רעתכי אז תעלוזי". כשמשה ראה ריקודים ומחולות שיבר הלוחות, כשראה מחולות סביב ע"ז, אז **ויחר אפו**, כי השבר נורא, וישלך וישבר לעיניהם. הזעזוע הזה אולי יתחיל לחולל ראשית החרטה, ואמנם כך היה: "ויתאבלו". משה מבקש מהקב"ה "**הראני נא את כבודך**", תמיהה גדולה. מה מבקש משה לראות? משה לא יודע שאין שום גשמיות שישגי ילוד אישה בקדושתו יתברך? מה חיפש לדעת שהיה חסר לו אחרי ארבעים יום וארבעים לילה בהר? תשובה: משה חפץ לדעת **מה טומן העתיד בחובו**. מה היה מאחורי כל הסיפור של מאות שנים מליל בריה"ב של אברהם עד עתה? לאן העם מובל? יש אומרים ביקש לידע "מפני מה **צדיק ורע לו**"? יש אומרים ביקש שהקב"ה יתגלה בעולם באותה עוצמה שהתגלה קודם החטא, ויתן **בידי משה את המפתח כיצד לשמר** מעלה זו של קדושה. יש אומרים שמשה ביקש לידע **דרך ההנהגה בשמותיו הקדושים**, מה משמעות הנהגה בשם הויה, ומה ההבדל להנהגה בשם שדי, ומה הבדל שניהם בשם אדנות. זאת כדי שיראה לישראל כיצד לנהוג בעצמם בכל תופעה שנקרית עליהם בחייהם. כדי שח"ו לא תשנה הבושה של מעשה העגל.

אמרו חכמים: משה ביקש "**הראני נא את כבודך**". אמר לו הקב"ה: כביכול "**בשעה שאני רציתי בסנה, אתה לא רצית, ויסתר משה פניו**". הרי היית צריך להיות להוט לרוץ להציל את בני. עכשיו אתה מבקש לראותני!". "ואם רוצה אתה לראות כדי שישיראל יתעלו על ידך, אין לכך צורך, כי הנה עתה אחר מתן תורה, מסוגלים הם כל אחד לעצמו, להתעלות עד לכסאי, ע"י עסק הקדושה שבלמוד התורה. ובאמת חידושי הר"ם דרש בדרך אחרת, כמקראות שאין להם הכרע: "**וראית אחורי ופני**" ע"י לוחות שניות שסמלם תושבע"פ, באמצעותה יגיע האדם לחשוף **נסתרות אחור וקדם**, זו רק שאלה של השקעה. ויכול האדם ביגיעתה והתמדה להגיע למעלת משה רבנו, כפי שהשיגו זאת עזרא הסופר, ריב"ז, ר"ע ועוד.

אחר כל המעשה הנורא והגדול, ירד משה מן ההר, "ומשה יקח את האוהל ונטה מחוץ למחנה". מדוע? מפני שמשה רבנו **נהג בעצמו מנהג נידוי על הכישלון הגדול**. הוא בענוותנותו הקדושה כביכול נידה עצמו והתרחק משם. [עד כדי כך שהגיע לכדי "ותדבר מרים", על שמה פרש מן החיים

מנו"ף

מרכז להנהגה וניהול
במערכת החינוך

כציונות לפרשת שבוע

ואשתו לבדה]. אמרו חכמים: באותה שעה הלך הקב"ה למשה ואמר לו, אתה נוהג נזיפה בעצמך ומתרחק? "הרב בכעס והתלמיד בכעס? אם אתה מחזיר האהל למקומו מוטב, ואם יהושע תלמידך ממשך תחתך". היינו דכתיב: "ושב אל המחנה", התיר נידויו. משה רבנו שהתרחק ולא ראה עצמו ראוי לראות פני שכינה, זכה לקירון פנים. הוא ירא מגשת אל האלוהים, וכנגד זאת, "ויראו בני ישראל את פני משה כי קרן.. ויראו מגשת אליו". זיו שכינה דבק בילוד אישה מפני עוצמת מסי"נ וענווה שהיו בו.

למחנכים להנחיל לתלמידים אידיאל: הם דברי הרמב"ם, יכול אדם להגיע למעלת משה רבנו. הכל שאלה של אידיאל ודרך חיים. ושורש העניין במה שאירע בחטאי האומה: הקב"ה כביכול עובר לסדר על חטא שבינו לבין האדם, אבל בחטאי טהרת הלב כמו המחלוקת בקורח, העריות בבנות מואב, לשון הרע וכבוד ארץ ישראל במרגלים, על אלה אין כפרה. כל מה שמעורר חילול ה', נועל דרכי תשובה.

להורים ולמורים: משה רבנו הוא עמוד המופת לכל מחנך להשיג בבירור הפסוקים המלמדים עמידתו לפני ה' יתברך כדרך חינוך. המדרשים מציינים בצירוי פלא את מה שאירע בהר ומה שאירע ברדת משה מן ההר, אלה יהיו כלי אמנותו של האב והמחנך.

שבת שלום לצוות המורים המחנכים